

Gospodarske stvari.

Še precej neznan postranski pridelek za kmeta.

Zvunaj na Nemškem zlasti na Turingijskem se razne lesovine za sprehajavne palčice, solčnike, dežnike, za cevi, za pipe in smodkine pipe in sploh za pipice pridelujejo in zarezajo. Takega lesa se tukaj neverjetna množina priredi pa tudi v razne umetalne potrebšine podela. Nekoliko tega lesa za tančise stvari pride tudi iz daljnih tujih dežel. Tuje lesovine, iz katerih se razne tanše umetalne reči izdelujejo, so: oljka, mirta, lavor, limonin in pomorančin les, granatno, kavino, jagodično, mastikovo drevo, probkov hrast, cer, zelenik, ameriški hrast, čajev les in pigment. Izmed teh imenovanih lesovin se tudi mirta, oljka, pistacija, zelenik, granatno drevo, jagodično drevo, probkov hrast in cer navlašč za take namene zarezajo in prirejo. Po vsi srednji Nemčiji pa namesto tujih lesovin rabijo domače platane in ameriške hraste. Pa ravno v toliki množini se v srednji Nemčiji podeljujejo lesne jablane, dren, leske z naravnimi roči, višnje, brinje, trsi, lesna črešnja, glog, trnjolice, jesen, mlado hrastje, zimolez, tisovec in drugo tako lesovje. Vendar se pa mora še sila veliko pripravnega takega lesa iz tujih dežel vvažati in sicer za dragi denar. Vse te lesovine bi se pa lahko dobivale iz rok domačih pridelovavcev, kar posebno o naših avstrijskih in zlasti slovenskih kmetovavcih velja. To bi bil lep postranski kmetijski zaslužek, kakor pač podnebje in zemlja kaže. Tako so na Nemškem v Turingijskem poskusili in reč se je dobro obnesla. Taka pridelava lesovin za palice in roče bi našim pridelovavcem na tisoče goldinarjev lahko nesla, zdaj pa gre ves ta lep denar v tuje kraje. Od kupcev s palicami, od izdelovavcev solčnikov in dežnikov palic in ročajev se lahko poizvé, da še za one tuje lesovine, ker domačih ni, na tisoče goldinarjev v tuje kraje izrazpošiljajo, iz katerih morajo svoje surovine naročiti in primeroma prav drago plačati.

One lesovine, iz katerih, sprehajavne palčice, palice za solčnike, dežnike, biče, pipine cevke itd. narejajo, se le redkokdaj iz pravih gozdov sekajo in režejo. Večidel rastejo po grmovju ob plotih, grabah, mejah, ob potokih in rekah, ob ribnikih in bazarjih in sploh po takih krajih, ki niso ne za poljedelstvo, ne za sadjerejo, po rebrih in kamenju, po pesku in po zarah, z eno besedo po krajih, ki bi tudi drv za kurjavo le pičlo kaj prirodili. Da bi se za prirejo prej imenovanih lesovin dobra zemlja v dobri legi odločila, to ne kaže in bi se tudi ne izplačalo. Se ve da je to drugače pri lesnih jablanah, gruškah, črešnjah, glogu in trnjolici, ktere sorte lesovin se iz semena s pridom za gori imenovane namene pridelovati dadó in ktere imajo v pravih drevesnicah po tisoč in tisoč zasajenih. Kajti le v takih drevesnicah

se dajo ravni steblički v velikem številu, kakor jih obrtnija potrebuje, vzrediti. Taka ravna stebila pa se tudi dobro plačajo. Nasipi ob železnicah in zare so za prirejo takih lesovin kakor vstvarjene.

Tako pridelovanje lesovin pa zahteva tudi nekoliko skrbi in dela. Treba je pogosto vejevje porezovati, zredčevati in vzravnavati. Treba je umetnih grč in gumb, ktere potem takim stebličem ceno še le prav povišujejo, ki pa tudi dela in truda zahteva. To se doseže, ako se na mestih, na kterih se je stebličem vejevje porezalo, pokončni zarezki naredijo in sploh protje in palice tako vravnajo, kakor potrebe nanesejo. Posebno dragoceni les, ki se zaradi preobilnih vej in grč ne pusti rad vpgibati, se more, dokler še ni popolnoma dorastel, ravno vzrepati. V ta namen se naredi na zvunajni strani tam, kjer je les kriv, poprečna zarezka za četvrt ali tretjino debelosti palčičine. Odtod se zarezka potegne na vzgor tako visoko, da se deblo upogniti da. Rana se potem z drevesnim voskom zamaže.

Poglavitno delo pri tem vzrejevanju obrtniške lesovine je porezovanje in obrezovanje stebel o pravem času, tako da protje ali palice visoko ali nizko mladike poganjajo. Le tako se priredijo mnoge in ravne mladike. Tako se mora slasti z javorjem, jesenom in brestom ravnavati. Te lesne sorte se morajo prav po pravih logarskih porezovati in prikrajševati. Tiste lesovine, po kterih posebno zavolj tega poprašujejo, ker imajo naravno raščene ročaje, kakor n. pr. zimolez (Hartriegel) in brinje (Wachholder), dobivajo naravne ročaje s tem, da jim korenine krivo rastejo. Za to se mora posebno vzrejevavčeva skrb in pazljivost na ta del teh lesovin obračati, da se, ko se useka ali ureže, tudi kos krivo raščene korenine na deblu pusti, iz kterega se potem ročaj skrivi.

Drugo mlado lesovje, kakor leska, mladi hrast, lesna jablana in podobne lesovine se sopot tik nad korenino krivé in tudi na deblu samem pri gostem vejevju in dajo tako zaželene podobe ročajev. Zopet pri drugih se dobodo ročaji, da se razumno in ročno usekajo ali urežejo debela, na kterih se kos veje pusti in iz njega pozneje ročaj napravi. Slasti na višnjah se morajo take veje puščati. Taka višnjeva debela se potem drago plačajo. Nektera višnjeva debela so razpokana, kterih razpoke, dokler so še surova, ne zapazijo. Za take in enake potrebe so posebno prikladni, tisovec, brinje, leska, javor, mladi hrast, jesen, na kterih se prav pogosto naravne grče same od sebe delajo. O tistih lesovinah, ki se za rečene namene ne luščijo ali strzajo in ktere se morajo kako drugače za dalje obdelovanje pripraviti, se v obče ne dajo posebna ravnila postavljati, ker se lastnosti lesovine ravnajo po zahtevah posameznih fabrikantov. Kot občno ravnilo le velja, da se mora vsaka lesovina, ki se s kožo ali skorjo vred podeluje, v muževini rezati in brž na prodaj postaviti. V Turingiji na Nemškem se tako pridelovanje

raznih lesovin precej pogosto od kmetovavcev sem ter tje godi; kdor se sam neče ali ne more temu delu posvetiti, ga lahko starejšemu delavcu prepusti, ki se mora pa prej dobro podučiti, kako je z raznimi lesovi za palice in ročaje ravnati. Sploh je to lahko delo, ki pa zahteva vedno pazljivosti.

Kako se boleno vino ozdravlja.

Potovaje po slovenskih goricah sem pri nekem izvedenem vinorejcu za nekatere vinske bolezni izvedel zdravil, ktera tukaj priobčim.

1. Ako je vino boleno, da se vleče in ni za rabo. V tem slučaju se vino stoči v pripravno kad, ter se s za to pripravnim bičem ali gajzljjo tepe tako dolgo, da se lepo tekoče počuti. Bič za ta namen je veriga s tremi verižicami, ali pa navadna ketna ali lanec. Zamore se pa tudi to ozdravljenje v sodu goditi, če se z bičem skoz pilko po vsem sodu močno pretapa. Za kakih 8 ali 14 dni potem se vino naj pretoči, da odpade gnjiloba.

2. Kedar je vino plesnjivo; ktera bolezen nastane, ako se vino dene v plesniv sod. Zoper to bolezen se z dobrim uspehom rabi navadno oglje. Na polovnjak vina se vzeme 4 pintov oglja, ki se drobno stolče in potem pri pilki v sod spusti. Sod se naj dobro pregene, da oglje s vsem vinom v dotiko pride. Kedar se je vino sčistilo, se naj pretoči, in sitni plesnjivec je odpravljen.

3. Kedar vino po suhem sodu neprijeten okus dobi, da ni za rabo, se ta bolezen ozdravi, ako se pri pilki obesi v vino kaki čevlji dolgi koren brena, ki pa mora biti lepo ostrugan in snažen. Za nekatere dni se hren izvleče, ki je vsled bolezni ves črn. Koren brena se zdaj dobro ostruže in zopet v sod obesi. In to se tako dolgo ponavlja, dokler hren celo zdrav v sodu ne ostane. Ako je eden koren se porabil, se naj drugi vzeme. Po tem nedolžnem zdravlilu zgubi vino neprijeten suholasti okus, ter prav črstvo in okusno postane.

H.

Dopisi.

Iz Celja. (Kosarna za deželne brambovce — okrajni zastop). Ker si je postavilo celjsko mesto novo poslopje za mestne šole, se je prejšnje šolsko poslopje poleg farne cerkve odločilo kot kosarna za deželne brambovce. Iz tega je prihajalo na mnoge strani veliko neprijetnosti. Slednjič je vojaška oblastnija sama pripoznala, da ova hiša pred velikimi vratmi farne cerkve — ne sodi v kosarno. Pretečeni teden je posebna komisija hišo preiskavala ter izrekla razsodbo, da ima celjsko mesto deželnim brambovcem priskrbeti primernejše stanovanje. Kakor čujemo, vtegne mesto nakupiti in v kosarno spremeniti nekdanjo Lasnikovo usnjarsko tovarno pri sv. Mak-

similjanu, ki že par let stoji in je lastnina celjske hranilnice. Vsakako je želeti, da se brambovci iz sedajšnjega poslopja poleg cerkve prej ko mogoče preselijo v primernejšo hišo. — Pri tej priliki naj še opomnim, da se še do zdaj ni razsodilo, jeli ima celjska okolica kakšno pravico do omenjenega, nekdanja šolskega poslopja pri farni cerkvi ali je to poslopje v neomejenem posestvu celjskega mesta. Še žive priče so dokazale, da so okoličani pomagali ovo šolsko hišo zidati. Upamo, da spretni mož, kteremu je okoličanska občina vso reč izročila, bo vse storil, kar je le mogoče, da ta soseska od mesta prejme primerno odškodnino za to hišo. — Volitve v okrajni zastop celjski so končane. Žalibog da se ni od narodne strani za to reč ob pravem času skoraj nihčar nič brigal. Toda upati smemo, da med izvoljenimi zastopniki je vendar večina slovensko-konservativna; v kratkem se ima izvoliti načelnik in drugi poslovalci okr. zastopa. Gospodje, pogovorite se o tej zadevi ob pravem času, da se ne bo zopet volilo brez vsakega reda vse križem, kakor na primer pretečeno saboto, ko so se izbirali zastopniki izmed kmečkih občin!

Iz Velenja. (Dvojico Guzajevih pajdašev) so tukaj v Šaleški dolini popadli. Kradli so tod okoli, kar so mogli doseči: različno človeško obleko, kakor tudi konjsko opravo in drugo kmetijsko orodje. V večih krajih so vlomili in tudi v tukajšnjo grajščino Adamovičevo poskusili vdreti, ali bili so odgnani. Žalostno zares; ali žalostnejše je še, da se ljudje nahajajo, ki poznano, vkradeno blago kupujejo. Takim možem bi morala slavna vlada oziroma sodnija nič manj, kakor tatovom samim po prstih resnobno potipati. Tak slučaj ima zdaj c. k. sodnija v obravnavi — bomo videli izid!

Iz Središča. Čudne reči se v našem nekdanj tako složnem, tako narodnem trgu godijo. Nemamo pač več na kormilu sére in poštene glave g. Modrinjaka, ampak prišli smo v roke Martin Čuleku, ki pa se od onih dob, odkar je občinski predstojnik, raji podpisuje „Tschullegg“, bržčas zato, da bi se ne zameril okrajnemu glavarju. Ko bi se o meni po novinah kaj takega pisavalo, kakor o tem Tschulleggu, skril bi se tri sto metrov pod zemljo. O središčanskem županu šteje se namreč v broju 230 „Slov. Nar.“ blizu takole: Naš župan so mož, da je le malo takih. Ponemčiti nam hočejo naš prijazni trg, ki je do tih dob stal za Slovenstvo vedno pogumno in neumahljivo kot trda skala, tako, da so najodličnejši narodnjaki ponosno pokazivali na nas, postavljajoči nas na izgled drugim trgov in mestom. Pa ta Martinova namera odnaroditi nas se ne bode posrečila. Pridobili so sicer par prikramavcev in razcepili so za čas lepo složnost prejšnjih let, ali prepričani smo, da bo se sloga taki opet povrnila, kedar odpih-nemo Martina iz prestola, na kterega si je tako široko vsedel, ko da bi iz njega nehtel več vstati